پەیامی جەنگ و ڕێکەوتنەکانی حەڵەب و موسڵ! ... نوری بەشیر:

کارەساتی حەڵەب و لایەنە بەشداربووەکانی:

ئەوەی ئێستا لەسوریا ڕوودەدات لەژێرناوی ئازادکردنی حەڵەب، یان تەسلیمبونی حەڵەب، دەورەیەکی تازەیە لەجەنگی بەوەکالەتی چەند ساڵەی سوریا، کەهەردوو قوتبی هێزە ئیمپریالیستیەی جیهانی و هاوپەیمانەکانیان لەژێر ناوی دژی تیرۆردا بەرێیان خستووە، دنیا شاهیدی کوشتارو کاولکاریەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانی بوون، ئێستاش تراژیدیایەکی گەورەتریان لەحەڵەب بەریخستووە لەلایەن روسیاو هاوپەیمانەکانیەوە. دەورەیەکی نوێ لەجەنگی سوریادا کە روسیاو هاوپەیمانەکانی وەکو دنیای چەن قوتبی تیایدا پێشڕەوی دەکەن و ئەمریکاو هاوپەیمانانی پاشەکشەیان تێدا کردوە، دەورەیەک کەتەوازنی هێزو جێگاو ڕێگای قوتبە جهیانیەکان ئالوگۆڕی بەردا هاتووە، کەبەدڵنیاییەوە لایەنەکان و دەوڵەتەکانی نێوان ئەو بلۆک بەندیە جیهانیە بەهەمانشێوە ئاڵوگۆڕیان بەسەردا دێت، کە چۆن لەچەندین ساڵی رابردودا قوربانیەکانی خەڵکی بێتاوانی مەدەنی بووە، لەئایندەی سوریاو ناوچەکەدا بەگشتی لەدرێژەی هەلومەرجی ئێستادا کە لەحەڵەب و موسڵ دەچێتە پێشەوە بەهەمان شێوە لەبەرژەوەندی خەڵکی کرێکارو بەشمەینەت و مەدەنیەتی کۆمەڵگادا نیە. لەهەفتەی ڕابردووەوە هاتوهاواری ئازادکردنی شاری حەڵەب یان تەسلیمبوونی لەسوریا بانگەوازی بۆ دەکرێت، حەڵەب لەساڵی 2012 وە مەیدانی جەنگی نێوان دوو لایەن و بەرەی کۆنەپەرستی تیرۆریست بووە، نێوەی لەژێر دەسەڵاتی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی و قەومیدا بووە، نیوەکەی تری لەژێر دەسەڵاتی بەشار ئەسەدو هاوپەیمانەکانیدا بووە، هاوکاتی ئەو بانگەوازە، هەواڵی جەرگبڕو تراژیدی ئینسانی لەم شارەدا لەمیدیاکانەوە نیشانی کۆمەڵگای ئینسانی دەدرێت لە کوژراو و بریندار لە ژن و منداڵ و پیرو هەواڵی ئیعدامی بەکۆمەڵ دەبیسترێت، جارێکی تر هەواڵی ناو قوربانیەکانی ئەم کارەساتە بەدژی ژنانە کەلەلایەن هێزە ئیسلامیەکانەوە کەداوا لە زانا ئیسلامیەکان دەکەن فتوای کوشتنی ژنانی ڕۆژهەڵاتی حەڵەب بدەن نەک بکەونە دەسەت هێزەکانی سوپای بەشار ئەسەدو پاسداران و حزبوڵاوەو دەستدرێژی جنسیان بکرێتەسەر، هەروەک لەماوەی پێنج ساڵی رابردوودا قوربانی یەکەمی دەستی هەموو دەستەوتاقمە ئیسلامیەکان بەداعش و

باقی ئیسلامیە میانڕەوەکانی دۆستی ئەمریکا ژنان بوون. کارەساتێکی ئینسانی کە قوربانیەکانی جەستەی خوێناوی لەگەڵ کاولکاری شارەکەداو بوونی لاشەیەکی زۆری ژێر دیوارو سەربانی روخاوی خانوەکان لەلایەن فرۆکەکانی روسیاو بۆمبارانی هێزەکانی ئەسەدو هاوپەیمانیەوەن، ئەمانە هەمووی لەژێرناوی ئازادکردنی حەڵەب و دژایەتیکردنی تیرۆر بەدنیای دەفرۆشن. هەروەها هاواری ژن و مناڵ بەسەر لاشەی ئازیزانیان بەمردووی و برینداریەوە، وە پەیامی ئەوەیان بۆ جیهان هەیە لەکورتماوەدا لەبەینی ژیان و مردندا چارەنوسیان نادیارە. وە بەپێی راپۆرتی مافی مرۆڤی سوری و بەتایبەت نوسینگەی مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتوەکا و وەزیری پێشوی بەریتانیا، پاش ئەوەی هێزەکانی سوپای بەشار ئەسەد و هاوپەیمانانی دەچنە بەشێکی رۆژهەڵاتی حەڵەبەوە، بەسەدان کەس لەخەڵکی مەدەنی لەناو شارەکەدا لەلایەن ئەو هێزە ئازادکەرانەوە بەئاشکرا ئیعدام دەکرێن لەوانە ژمارەیەکی زۆریان ژن و منداڵ و کارمەندی نەخۆشخانەکانی تیدایەو وە هەواڵی سوتانی ژمارەیەکی زۆر لەمەدەنی هەیە بەزیندووی.

کارەسات و سیناریۆی ئێستای ئەم شارە کارەساتەکانی پێنج ساڵی رابردووی ئەم وڵاتە نیشاندەدات لەژێر سایەی هێزە جیهانی و ناوچەییەکان کەجەنگێکی دژی ئینسانیان بەڕێخستووە و قوربانیەکانی رابردوو و ئەم رۆژانەی خەڵکانی مەدەنیە. بەڵام چەواشەکاریەکانی پشتی دەستەواژەی ئازادکردنی حەڵەب و تەسلیمبوون، زۆرلایەنی شاراوەی تر لەوانە کەئایا، ئازادکردنی حەڵەب لەنەزەری کێوەو لەبەرژەوەندی کێدا، ئازاکردنی لەکێ، وە لەلایەن کام هێزەوە ئازاد دەکرێ، وە کام لە هێزەکان جێگرەوە دەبێت لەو شارەدا،وە کام لایەن تەسلیمبووە و بەکی تەسلیمبووە، لەکاتێکدا لەم جەنگەی حەڵبدا هەروەک جەنگی بەناو ئازادکردنی موڵ، روداوگەلێکی تازە و هێزگەلێکی جۆراوجۆر لەم پرۆسەیەدا هاتوونەتە ناو هاوکێشەکەوە و رێکەوتنی جۆراوجۆری تێدا ئەنجامدراوە، کەهەموو ئەوانە زۆر دژی ئینسانی و هاوکات سەرلێتێکدەرە.

هێزەکانی ئازادکردنی حەڵەب، لەسوپای بەشار ئەسەدو هاوپەیمانەکانی، بەپێچەوانەی دەورەی پێشوو لەم وڵاتەدا زۆر ئاشکران و بەوەحشیگەریەکی بێوینە و ئاشکرا دەکوژن وکاول دەکەنێ، بەڵام سیاسەتێک کەلەپشتیەوەیەتی و رۆشنە ئەوەیە نەخەڵکی تیا رزگار دەکرێت و نەئایندەیەکی باشتریش چاوەڕێی ئەو خەڵکە دەکات. هاوکێشەو جەنگی دەورەی رابردوو بەسەرپەرشتی ئەمریکا بوو لەکوشتن

وکاولکاری، لەیاسای دژی ژن و تیرۆر، بەهەمان شێوە ئێستای حەڵەب بەسەرپەرشتی روسیایەو درێژەی هەمان سیاسەتە لەلایەن قوتبی مخالفەوە، کەلەدەورانی چەند ساڵی رابردوودا بەهەمانشێوە بەکارهێنانی چەک فسفۆری و ناپاڵمو کاولکاریان ئەنجامداوە. ئەوەی رۆشنە لەم هێرشەی حەڵەبدا کەئەو هێزانە چی ناو لێدەنێن، نیشانەی ئاڵوگۆڕە لەتەوازنی هێزی قوتنە جیهانیەکاندا ڕویداوە، تەوازنی هێز لەنێوان دنیای دوو قوتبی چۆتە قۆناغێکی تازەی جەنگی هەردوو قوتبەکەو جێگۆڕکێی هاوپەیمانانیان، هەربۆیە مەیدانی شەڕەکەو جۆری شەڕەکەو رێکەوتنی لایەنەکان شێوەی تری بەخۆیەوە گرتووە، کەمجارە تورکیا وەک هێزێکی چالاک دەوری دوولایەنەی هەیە لەژێر ناوی دەرکردنی خەڵکی مەدەنی ئابڵوقە دراوی حەڵەبدا خەریکی فریاکەوتنی ئۆپۆزسیۆنە ئیسلامیەکانی هاوپەیمانیەتی لەو شارەدا، لەلایەکی ترەوە دەوری وەساتەت دەبینێت لەنێوان ئۆپۆزسیۆن و سوپای بەشار ئەسەدا، کەلەوێدا پێشڕەویەکانی سوپای ئەسەد و هێزنواندنی بەرچاوە.

سیاسەتی ئێستای پشتی ئەم کوشتارو کاولکاریەی حەڵەب، بەدوای رێکەوتنێک دێت کەلە جنێف لەنێوان ئەمریکا و غەرب لەگەڵ روسیا بۆ وەستانی شەڕ لەم شارەدا کراوە، لەدرێژەی ئەم پرۆسەی رێکەوتنەوەدا و هێرشی ئەسەدو هاوپەیمانانی بۆ بەشی ژێردەستی ئۆپۆزسیۆن و پێشڕەوی و گەرمارۆدانی ئەو ناوچانە، یەکسەر بەدوایدا رێکەوتنی روسیاو تورکیا بۆ رزگارکردنی چەکدارانی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی و چۆڵکردنی شارەکەیە لەخەڵکی مەدەنی دەستی پێکرد، هەروەها تورکیا وەک وەفدی مفاوزە لەنێوان ئۆپۆزسیۆن و روسیاو سوپای ئەسەددا بۆ چۆڵکردنی ناوچە شیعە نشین و سوننە نشین هاتە پێشەوە. هێزە سەرەکیەکانی کەئیدعای ئازادکردنی حەڵەب دەکەن پێکهاتووە لە؛ سوپای بەشار ئەسەد، ‘حەشدی شیعەی پێکهاتوو لەشیعەکانی عێراق، پاکستان و ئەفغانستان’، حزبوڵای لوبنان، سوپای پاسدارانی ئێرانی و هەموویان بەسەرپەرشتی روسیا. ئەمانەن ئێستا ئازادکەری حەڵەب و دەبنە جێگرەوەی هێزە قەومی و ئیسلامیە هاوپەیمانەکانی ئەمەریکاو سعودیەو قەتەرو تورکیا کە ئیدعای ئەوە دەکرێ تەسلیمبوون؛ لە بەرەی نوسرە کەبووە بە فەتحی شام، سوپای ئۆپۆزسیۆنی ئازاد و دەیان جۆری تری دەستەجاتی ئیسلامی کە ئەمریکا لەژێر ناوی ئیسلامی میانەڕەودا کۆمەکیان دەکات و کۆنەپەرسترین سیاسەتی سەردەمیان لەچەند ساڵی رابردوودا پیادەکردووە.

سیناریۆی ئێستای ئازادکردنی حەڵەب کەلایەن هاوپەیمانانی روسیاوە رادەگەیەنرێت بەو کۆمەڵکوژی و کاولکاری و پاکتاوکردنەی

ئینسانەکان لەناوچەکانیان بەناوی مەزهەبی شیعەو سونیەوە، بەهەمان شێوە دوو مانگ لەمەوبەر هەمان پەیامی خۆئامادەکردنی هێزەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانی لەعێراق بۆ پرۆسەی ئازادکردنی موسڵ و لەژێرناوی دژی تیرۆردا راگەیەنراو دنیا شاهیدی تراژیدیاکانی موسڵ هەن لەلایەن هەردوو بەرەی جەنگەکە، داعش لەلایەک و ئەمریکاو هاپەیمانەکانی لەلایرکی ترەوە، ئەگەرچی جەنگی موسڵ بەناو دژی داعش بەسەرپەشتی ئەمریکایە بەڵام هەرلەسەرەتاوە حەشدی شەعبی هێزی خۆی تێدا پێشڕەوی کردو هێزی تێداگرت و لەکاتی ئەم پرۆسەی ئازادکردنی موسڵەدا بەوێنەی هێزێکی فەرمی پەرلەمانی عێراق ناساندی کە بۆ ئایندەی موسڵ و عێراق و کوردستان دەورێکی مەترسیداریان دەبێت، ئەمەش وەک حەڵەب نفوزو دەوری جمهوری ئیسلامی ئێرانی تیادا بەرجەستە دەبێتەوە لەهەوڵدان بۆ بردنی عێراق بۆ دەسەڵاتێکی شیعە مەزهەب. وەزعی حەڵەبیش کە لەچوار ساڵی رابردوی وێرانکردن لەنێوان رەحمەتی ئەو دوو لایەنەدا لەهێزی ئەسەدو ئۆپۆزسیۆنی ئیسڵامی، خەریکە پێدەنێتە قوناغێکی نوێ لە رێگاچارەی بلۆکبەندیە جیهانی و سەرمایەداران و بەرژەوەندیەکانیان لە پاکتاوکردنی ناوچە مەدەنیەکان بەپێی مەزهەب، ناوچەکان چۆڵدەکەن، ئەم سیاسەتە تازەیە لەگۆڕینی تەوازن بەلای سوپای ئەسەددا کەپێشڕەوی روسیایە لەم دەورەیەدا، ئایندەیەکی باشتر بۆ خەڵک جگە لەسەرگەردانی وئاوارەیی بەناوی ئاوارەی سونەو ئاوارەی شیعە شتێکی تر چاوەڕوان ناکرێت.

تراژیدی ئێستای حەڵەب کۆمەڵگای مرۆڤایەتی لەجیهاندا هەژاندوە و بەناچار دەوڵەتانی گەورەی سەرمایەداری کەخۆیان سەرچاوەی ئەو کارەساتەن و دەستیان هەیە لەو جەنگ و ئیعدام و کوشتارو کاولکاریانەدا، سەرانیان لەچەشنی ئەڵمانیا، فەرەنسا، تورکیاو بەریتانیاو ئەمریکا تا دەگاتە یوئێن… ناتوانن ئینکاری ئەو وەحشیگەریە بکەن کەلەحەڵەب رووەدات، و دەیانەوێ تەنیا بەرەی روسیاو هاوپەیمانانی تاوانبار بکەن، وەکەوتونەتە ژێر فشارەوەو نیگەرانی خۆیان شەرمنۆکانە لەو تراژیدیە ئینسانیەی نیشاندەدەن وەک ئەوەی چەند ساڵی رابردووی کاولکاری سوریا ئەوان بەرپرس نەبن، نیگەرانن نین لەگەڕانەوەی دەسەڵاتی ئەسەد بۆ ئەو ناوچانە و پاکتاوکردنی خەڵکی مەدەنی لەسەر ئەساسی مەزهەب کەهەزاران ساڵە پێکەوە دەژین بەبێ کێشە، کە بەرگێکی کە دەکەن بەبەری خەڵکدا کەخۆیان خوازیاری نین، لەبەر ئەوەی پێشتر لەجنێف رێکەوتون لەسەری، بەڵام بەپێی تەوازن روسیاو هاوپەیمانانی زیاتر لەو رێکەوتنە پێشڕەویان نواندووەو لەئایندە ئەمجارە دەورەی ئەوەیە بەپێی تەوازنی هێز کەلەبەلای روسیاو بەشار ئەسەدایە گفتوگۆ لەسەر

ئایندەی سوریا بکەن.

هەر لەناوەڕاستی ئەو هەفتە خوێناویەدا دەرکەوت کە سیاسەتی ئەم دەورەیەیان سیاسەتی مەزهەبیانەی دابەشکردنی خەڵکی مەدەنی سوریای لەپشتەوە وەستاوە، کەحەڵەب لەسونە نشین چۆڵ بکرێت، لەبەرامبەردا چۆڵکردنی ناوچەکانی هەردوو گوندی فوعە و کفریای سەر بەپارێزگای ئیدلب کەشیعە نشین و لەلایەن ئۆپۆسیۆنی ئیسلامیەوە گەمارۆدراون و دەستبەسەرن. ئێستا کاری نەتەوە یەکگرتووەکان کە پاسی تایبەتیان بەسەرپەرشتی یوئێن و خاچی سوری نێو دەوڵەتی بۆ داناوب، خەریکی گواستنەوەی هەردوو خەڵکی ناوچەکانن، لەژێر ناوی رزگارکردنی خەڵکی مەدەنی ئەم ناوچانەو ساتو سەودای هێزەکانی بەشارو ئۆپۆزسیۆن لەسەر گۆڕینەوەو ئاسانکاری بۆ دەربازکردنی گروپە ئیسلامیەکانە و ڕێگاکردنەوە بۆ درچونیان، بەسەرپەرشتی تورکیا دەبرێت بەڕێوە، ئەم سیانریۆیە لەموسڵیش بۆ دەربازکردنی داعش و هێشتنەوەی ڕێگایەک بۆیان ژمارەیەکی زۆری داعش دەربازکران چ لەو ڕێگایەوەو چ لەڕێگای هێزەکانی تورکیاوە لەموسڵ. ئەوەی لەچەند ساڵی رابردودا لەسوریا روویداوە، ئەوا لەم هەفتەیەی رابردوودا نموونەیەکی بەرجەستەو ئاشکرای هەموو ئەو هێزانەی کەفرمێسکی درۆزنانە بۆ خەڵکی سوریا دەڕێژن، راستی سیاسەتو ماهیەتیان بەشێوەی وەحشیانە نیشانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دا، کە لەیەکەمین ساتەکانی چوونە ناوەوەی هێزەکانی ئەسەد بۆ پاکردنەوەی بەشێکی ڕۆژهەڵاتی حەڵەب لەئۆپۆزسیۆن، سەدان کەسی مەدەنیان لەژن و مناڵ و گروپی پزیشکی ئیعدام وگولەباران کردوە، کەقارەمانەکانی جێبەجێکردنی ئەم بڕیارو کردەوانە پاسدارانی جمهوری ئیسلامی ئێران و حزبوڵای لوبنان و سوپای ئەسەد بەسەرپەرشتی روسیا بووە.

حەڵەب لەنێوان ئازادکردن و ڕێکەوتنی لایەنەکاندا:

جەنگێک کەلە حەڵەب و موسڵدا هەیە، جەنگێکە بەپێی سیاسەتی دنیای دوو قوتبی ئێستاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکانی سازدراوەو دەچێتە پێشەوە، بەپێچەوانەی دەورەی پێشوو کەئەمەریکا دەیویست خۆی بڕیاردەربێت، هیچ نزیاکەیەتیەکی بەرزگارکردنی خەڵکی مەدەنی ئەو شارەو و دێهاتەکانی دەوری ئیدلیبەوە نیە، هەر ڕێکەوتن و ساتوسەودایەکی دەوڵەتان و لایەنەکان، بۆ بەرژەوەندی تایبەتی دەوڵەتە سەرمایەداری و دەسەڵاتەکانیانە، هەر بەوپێیەش ڕۆژی شەممەی رابردوو لە 10ی دیسەمبەردا ڕێکەوتنی ئاگربەست لەجنێف لەلایەن ئەمریکاو روسیاوە لەحەڵەب ئەنجامدراوە، هاوکات دوو ڕۆژ

دوای ئەوە واتە ڕۆژی دوو شەممە هێرشی روسیاو هاوپەیمانانی بۆ سەر بەشی ڕۆژهەڵاتی حەڵەب دەستی پێکرد، وە تا سێ شەممە پێشڕەوی هێزەکانی ئەسەد و کوشتارەکانی، میدیای فەرمی جیهانی و دەوڵەتان لەتراژیدی ئینسانی حەڵەب هاواریان لێهەڵسا، هاوکات ڕێکەوتنی روسیا و تورکیای تێدا هاتە دەرەوەو بەپێی ئەو ڕێکەوتنە ئەو هێزانەی ئۆپۆزسیۆن بەچەکی سوکەوە لەگەڵ خەڵکی مەدەنی شارەکە چۆڵ بکەنو ڕێگایان بۆ بکرێتەوە بۆ دەرچون بۆ ناوچەکانی تری دەرەوەی حەڵەب کەئۆپۆزسیۆن تیایدا دەسەڵاتدارن، ئەوەش تا کاتژمێر 5ی بەیانی چوار شەممە 12ی دیسەمبەریان دانا، هەر لەو کاتەدا لەژێر ناوی چۆڵنەکردنی باڵە توندڕەوە ئیسلامیەکان و بەرگری کردنیان، هاوپەیمانانی روسیا حەمەلەیەکی فراوانیان بۆ ناوچەکانیان کردوەو مەدەنیەکی زۆر کوژراو بریندار بووە. هەر بەدوایدا ڕۆژی پێنج شەممە هاوکاتی ڕێکەوتن لەسەر حەڵەب، ڕێکەوتن لەسەر گوندەکانی فوعە و کفریای ژێر دەسەڵاتی ئۆپۆزسیۆن هاتە ئاراوە. هەموو ئەم ماوەیە هاوپەیمانانی روسیاو بەیارمەتی فڕۆکەکانی، هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنیان لەناوچەیەکی بچوکی حەڵەبدا گەمارۆ داوەو ئەمڕۆ بەردوام لەدوو شەممەوە هەواڵی پاکردنەوەی تەواوی حەڵەب و شایی و خۆشی سوپای ئەسەد و هاوپەیمانانی دەبیسترێت، وە پاکردنەوەی حەڵەب لەئۆپۆزسیۆن، بەمانای باڵا دەستی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانانی لەمیدیای جیهاندا تەکیدی لێدەکرێتەوە، وە هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنیش تاکیدی ڕێکەوتن و پاشەکشەیانێ دەکەنەوە. هەروەها بەپێی وتەبێژانی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانانی راوەستانی پڕۆسەی دەرچوون لەحەڵەب، بەستراوە بەو سیاسەتەی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی کەڕێگریان لەمەدەنیە شیعەکان کردوەو 6 لەو پاسانەی کە یوئێن دایناوە لەحەڵەبەوە مەدەنی سونە و ئۆپۆزسیۆنیان بۆ ناوچەکانی فوعە و کفریا بردوە تا مەدەنی ناوچە شیعەکان لەوێوە بگوێزنەوە، سوتاندوەو ڕێگریان لەگواستەوەی شیعەکان کردوە بۆ ناوچەکانی ژێردەسەڵاتی سوپای ئەسەد.

لەگەڵ ئەوەی ئەو ڕێکەوتنە لەسەر حەڵەب کراوە، ئێستا روسیاو هاوپەیمانانی بەکەوتنەوەی تەوازنی هێز بەلایاندا لەڵ جەنگەکەدا لەوە زیاتریش ڕۆشتوون، ئەو کاری پڕۆسەی پاکتاوکردنی ناوچەکانی سونەو شیعە ناوەستێت لەم دەوریەدا، وە دنیا سەرکەوتنی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانەکانی و شکستی ئەمریکاو هاوپەیماننانی دەبینێت. بەپێی هەواڵەکانی روسیا ژمارەیەک چەکداری ئۆپۆزسیۆن خۆیان تەسلیمی هیزەکانی ئەسەد کردوە و هەزارانیش لەدوو شەممەوە ناوچەی ڕۆژهەڵاتیان بەرەو ناوچەی ڕۆژئاواو دەرەوەی حەڵەب جێهێشتووە

دەیان هەزاریش هێشتا لەحەڵەبدا ئابڵوقە دراون لەژێر بۆمباراندان بەبێ نان و ئاو، وە ئەوەیان راگەیاندوە کە ئازادکردنی حەڵەب لەلایەن سوپای ئەسەدەوە هێزە ئیسلامیە توندڕەو میانەڕەوەکانی لەیەک جیاکردۆتەوە، بەحساب یەکەمیان بەرگری دەکات و دووەمیان خۆیان تەسلیمی سوپای ئەسەد دەکەن، یان رێکەوتن هەیە لەگەڵیان، بەمەشیان دەردەکەوێت کەکێشەو دووبەرەکیان خستبێتە ناو ریزەکانی ئۆپۆزسیۆنەوە، راستی ئەمەش لەکێشەیان لەناوچەی ئیدلیب و سوتانی پاسەکانی یوئێنە. هەموو ئەو پێشڕەویانەی ئەسەدو هاوپەیمانانی و شکست و پاشەکشەی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی هاوپەیمانانی ئەمریکا هەر لەسعودیە، قەتەر تا تورکیای نیگەران کردوەو دەخالەتی تورکیا بەوە دەچێ بەنوێنەرایەتی ئەو وڵاتانە ئەژمار بکرێت بۆ رزگارکردنی ئۆپۆزسیۆنە ئیسلامیەکانی حەڵەب. دەوری عەجولانەی تورکیا بۆ رزگارکردنی لایەنگرانیان لەحەڵەب ودەوری ناوەنجیگەری نێوان روسیاو ئەدسەد لەگەڵ ئۆپۆزسیۆندا، نزیکەوتنەوەی زیاتری تورکیا لە روسیاو هەروەها ئەگەری ئەوەیە هەیە هاوپەیمانانی تری ئەمریکا نزیکایەتی و روو بەروسیاو بەشار ئەسەد زیاتر بێت. وە هەواڵی ئەوەش هەیە لەچەند ساڵی رابردودا تورکیا هێزێکی زۆری ناردبێتە حەڵەب بۆیە ژمارەیەک لەوانەی ئۆپۆزسیۆن تورکی بن کە گەمارۆ دراون، کەهەمان ئەم سیناریۆیەی بوونی هێزی تورکیا لەموسڵدا هەبوو لەسەرەتای جەنگدا کەدەنگی دەرکردنی سەدان داعش و هێزەکانی تورکی لەموسڵ لەرێگای هێزەکانی تورکیاوە بڵاوبۆوە، کەئەم دەورەیە تورکیا هەم لەموسڵ و هەم لەحەڵەب مەوجود بووەو دەوری هەیەو بەرچاوە‌□.

بەرەکانی جەنگی حەڵەب و موسڵ، چی سیاسەتێک نوێنەرایەتی دەکەن؟:

ئەوەی ئێمە جەنگەکانی سوریا، عێراق، یەمەن و لیبیا، بەجەنگی وەکالەت ناودەبەین واتە ئەوە جەنگی خوازراوی نێوان خەڵکی ناوچەکانی ئەو وڵاتانە نیە دژی یەکترو کەجۆرەها حزبی قەومی وئیسلامی و جۆراوجۆر دروستبووەو دابەشکراون بە توندڕەو میانەڕەوە، بەسونی و شیعەوە، بەڵکو جەنگی نێوان قوتبە جیهانیەکانی سەرمایەداریە کە ئەمریکاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکان لەلایەک و روسیاو هاوپەیمانەکانی لەلایەکی ترەوە، وە دەوڵەتانی ناوچەکەش دەوری بەرچاویان و هەریەکەیان بەبارنامەو بەرژەوەندی خۆیانەوە بەشداری دەکەن. هەمووی لەسەر بەرژەوەندی و ئایندەی دەسەڵاتیان لەناوچەکدا دەچێتە پێشەوە، بەتایبەت بەدوای شکستەکانی ئەمریکا لەئەفغانستان، عێراق، و ئۆکرانیا و بۆ بەدیلی فۆرمێکی سابت و وەڵامدەرەوە بۆ فەرمانڕەوایی لە وڵاتانی

ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، وە ڕاستیەکانی ئەمەش لەدوای ڕاپەڕینەکانی میسرو تونسەوە دەرکەوت و سەلماو روسیای وەک رەقیب وبلۆکی بەرامبەر لەرێگای سوریاوە هێنایە مەیدانەوەو لەپێشڕەویدایە، نموونەکەی ئێستا لەسوریا خۆی دەردەخات.

ئەگەر هێزەکانی ئەم جەنگانە لەحەڵەب و موسڵ و سیاسەتێک کەهەیانە، لەنەزەری بەرژەوەندیەکانی خەڵکی مەدەنیەوە سەیر بکەین، هەموو هێزەکان بە روسیاو سوپای ئەسەدە لەحەڵەب، بەئەمریکاو سوپای حەیدەری لەموسڵ و باقی هێزە ئیسلامی و قەومیەکانی ئۆپۆزیسۆن تا دەگاتە داعش، واتە ئازادکەران و تەسلیمبووانەوە کەئێدعای دەکرێ، هیچیان نەلەبەرەی خەڵکدا بوون و هەن، نەدەتوانن وەڵامدەرەوەی نیازی خەڵک و ژیانێکی باشتری ئینسانی بێت، نەبەرنامەیەکیان هەیە کەبەرژەوەندی خەڵکی تێدا بێت، جیا لەئایندەیەکی تاریکترو خراپتر بۆ خەڵکی ئەو ناوچانەو سەرتاسەری ئەو وڵاتانەش بەوجود ناهێنن

ئێمە لەپرۆسەی بەناو ئازادکردنی موسڵدا لەلایەن ئەمریکاوە کە سوپای عێراقی تێدا خستە پێشەوە، لەگەڵ هاوپەیمانانێکی تری ئەمریکادا لەئاستی جیهان و ناوچەکەدا، کەراستەوخۆ لەموسڵدا لەهێزەکانی سوپاو پۆلیسی عێراقی، لە"حەشدی شەعبی و سوپای پاسدارانی ئێرانی لەرێگای حەشدی شەعبیەوە"، هێزی میلیشیای حزبە ناسیونالیستە کوردەکان و وجودی تورکیایە، وتمان کەلەناوبردنی داعش نەک بۆ خەڵکی موسڵ بەڵکو بۆ سەرجەم خەڵکی کوردستان عێراق و ناوچەکەو بەرەی ئازدیخوازو مەدەنی لەدنیا دەستکەوتە، بەڵام ئەم پرۆسەی ئازادکردنەی موسڵ لەلایەن ئەمریکاو ئەو هاوپەیمانانیەوە نەبەدژی داعشەو نەداعشیش لەناو دەبات، نەخەڵکی موسڵ رزگار دەکات و نەئایندەیەکی باشتریش بۆیان دابین دەکات، داعشێک لەموسڵ پاکدەکاتەوە بەڵام چەندین هێزی داعش ئاسا جێی دەگرێتەوە. ژێرخانی ئابوری و مەدەنیەتی کۆمەڵگا بەتەوای وێران دەکەن، نموونەی زیندووی لەناو بردنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری بۆرژوا ناسیونالسیت قەومی عەرەبی بەعس لەعێراقدا، لەلایەن ئەمریکاو هاوپەیمانانیەوەو جێگرتنەوەی بەدەیان بۆرژوا قەومی و ئیسلامی کۆنەپەرست و دیکتاتۆری تر، کە ئێستا راستیەکان لە ژیانی خەڵکی مەدەنی عێراق و کوردستاندا دەبینرێت، ئەمە راستیەکەو کەس ناتوانێت نەیبینێت و ئینکاری لێبکات و چاوی خۆی لەئاستیدا دابخات. هەر ئێستا کە هێشتا داعش دەرنەکراون لەموسڵ، بەرنامەی هەریەکە لەو هێزانە و بەرژەوەندی جیاوازی ئەو هێزەن ئاشکرا بووەو لەوەش خراپتر دوای پاکردنەوەی موسڵ لەداعش ترسی جەنگێکی قەومی و مەزهەبی هەیە لەبەرپێی خەن.

ڕۆشنە بەسیاسەت و بەرنامەیەکەوەێ کەئەمریکاو هەریەکە لەهاوپەیمانانی هەیانە لەجەنگی موسڵدا، جیا لەقوربانیەکی زۆری خەڵکی موسڵ لەو جەنگەدا و داڕمانی ژێرخانی ئابوری و مەدەنی ئەو شارە، ئەوا لەئایندەی پاکردنەوەی موسڵ لەداعش، فەزایەکی ماڵوێرانی و کوشتارو جەنگی مەزهەبی و قەومی نەک تەنها بۆ دانیشتوانی موسڵ، بەڵکو کاریگەری لەسەر هەموو خەڵکی کوردستان و عێراق و ناوچەکەش دەبێت، کە هاوپەیمانانی ئەمریکا لەجەنگی موسڵدا کەئەمڕۆ دەسەڵاتدارن لەعێراق و کوردستاندا، لەموسڵی دوای داعشدا درێژەدەری دەسەڵات و سیاسەتی بەرژەوەندی خوازی خۆیان دەبن کەئێستا خەڵکی مەدەنی بەدەستیانەوە گیری خواردووە. راستیەکانی لایەنەکانی هاوبەشی جەنگی موسڵ کەهەریەکە بە بەرنامەو سیاسەتی بەژەوەندی خوازی قەومی و مەزهەبی خۆیانەوە هاوپەیمانی ئەمریکان لەپرۆسەی ئازادکردنی موسڵدا دەبێ چ ئایندەیەک جیا لەوەی ئەوەی ئێستا لەحەڵەب لەژێر سایەی هێزەکانی روسیاو هاوپەیمانەکانیدا دەبینرێت بۆ خەڵک دابین بکرێ!.

ئەم پێشبینیانە هەر لەسەرەتای جەنگی حەڵەبدا دەرکەوتووە، حەڵەبێک کەیەکێکە لەشارە گەورەکانی موسڵ، کەتەمەنی شارستانی خۆی لەچوار هەزار ساڵ دەدات، وە شارێکی مێژوویی و شارستانی و شوێنی پێشەسازی و ئابوری گەورە بووە، لەساڵی 2012 بووەتە شارێکی وێرانەو ئاوارەیی و کوشتارگا بۆ خەڵکەکەی، بووەتە جێگای هەموو جۆرە دەستەجاتی قەومی و ئیسلامی کۆنەپەرست، کوشتار و برسیکردن و کاولکاری و یاسای کۆنەپەرستانە روخساری ئەم شارەی داگرتووە، هەموو یاسایەکی دژی ئینسانی تیادا پیادەکراوە، هەموو ئاسەوارێک لەژێرخانی ئابوری و مەدەنی وەک خۆی نەماوە. بەشی ڕۆژئاوای لەژیر دەسەڵاتی سوپای ئەسەد و هاوپەیمانانیداو بەشی ڕۆژهەڵاتی لەژێر دەستی ئۆپۆزسیۆنی قەومی و مەزهەبی میلیشیادا بووە. بەردەوام جیا لەوەی خەڵکی مەدەنی ئەم دوو ناوچەیە قوربانی تۆپباران و کوشتاری بەرامبەر بوون، بەهەمان شێوە قوربانی سیاسەتی هەریەک لەو دوولایەنەش بوون کەدەسەڵاتیان هەبوو لەو ناوچانەداو سیاسەتی دژی ئینسانی خۆیان لەسەر خەڵکەکەدا تاقیکردۆتەوە، بەپێی هەواڵەکانی چاودێری مافی مرۆڤی سوری و بەشی مافی مرۆڤی یوئێن، لە 15ی نۆڤەمبەرەوە واتە لەنزیکەی یەک مانگی رابردوودا، 415 مەدەنی و 364 چەکداری ئۆپۆزسیۆن لەناوچەی ڕۆژهەڵاتی حەڵەب کە تێدا ئۆپۆزسیۆن دەسەڵاتدارە کوژراوە، وە 130 مەدەنی لەناوچەی ڕۆژئاوای حەڵەب بەبۆمبارانی ئۆپۆزسیۆن کوژراون. وە لەم چەند ڕۆژەی توندبوونەوەی جەنگەدا بەدەیان هەزار کەس ئاوارە بوون و کۆمەڵکوژی کراوە، دەیان

هەزاری کەس لەبەردەم هەڵەشەدایە. حەڵەب و زۆرێک لەشارەکانی تر و رەقەی ژێر دەسەڵاتی داعش لەژێر رەحمەتی ئەو هێزە ئیسلامی و قەومیانەی بەناو دژی دەسەڵاتی ئەسەددا بووە، دنیا هەواڵی ژیان و گوزەرانیان لەبرسێتی و کوشتن و ئاوارەیی و داسەپاندنی کۆنەپەرسترین یاسای دواکەوتوانەو ئیسلامی و دژی ژن و کوشتارو ئاوارەیی دا ئاگادارە، ئەوەتا لەیەکەم رۆژی دەسەڵاتی هێزەکانی بەشار ئەسەدو باقی هاوپەیمانانی روسیا، بەهەمان شێوە بەسەدان کەس لەخەڵکی مەدەنی سوتێنراون و ئیعدام کراوون، ئەمە پەیامی ئازادکردنی حەڵەبە کە تەپڵی بۆ دەکوتن، ئەمە سەرەتای پەیامی روسیاو ئەسەدو هاوپەیمانەکانیانە بۆ رێگاچارەی ئاشتی و وەستانی جەنگ و ئایندەی سوریا کەئەمریکاو هاوپەیمانانی نەیاتوانی بیکەن. خەڵک لەنێوان دوو هێزی تیرۆریستی و میلیشیاو دژی ئینسانیدا لەچ جەهەنەمێکدا دەژین، ئەبێ هاتووهاواری رزگارکردنی حەڵەب لەدەست ئەو ئۆپۆزسیۆنەی کەبەنوێنەرایەتی ئەمریکاو هاوپەیمانانی و جێگرتنەوەی بەسوپای ئەسەد و روسیاو هاوپەیمانانی چ لەژیانیان بگۆڕێت و چ چاوەڕوانیەک بەرەو ئایندەیەکی باشتر بکرێت، لەوەی ئەم هەفتەیە ئەنجامیان داوە.

ئەگەر تادوێنێ لەحەڵەب، ئەم ئۆپۆزسیۆنانەی هاوپەیمانی ئەمریکا بەهاوکاریەکانی سعودیە، قەتەرو تورکیا هەر لە ؛ سوپای ئازادی سوریا کەتێکەڵەیەکە لەهێزی قەومی و ئیسلامی بەتوندڕەو میانەڕەوە، بەرەی نوسرە کەئێستا بۆتە فەتحی شام، کە لەلایەن ئەمریکاوە کۆمەک دەکران، ئەوا هەموویان بەپێی رێکەوتنەکانی لایەنەکان ئێستا کاریان لە حەڵەب تەواو بووە و دەبێ لەناوچەکانی تریش چاوەروانی هەمان چارەنوسی حەڵەب بکەن. ئەمانە نیشانەی ئاڵوگۆڕی هێز لەبەرژەوەندی روسیاو پاشەکشەی ئەمریکاو هاوپەیمانانی نیشاندەدات، کەلە پێشەوەی و چونەسەرەوەی تەوازنی هێز لەبەرژەوەندی سوپای ئەسەد نیشاندەدات، بەڵام زۆربەی کوشتارو ئیعدامەکانی حەڵەب بەپێی راپۆرتی رێکخراوەکانی مافی مرۆڤ و یوئێن، بەجیا لەسوپاسی ئەسەد لەلایەن میلیشیاکانی حزبوڵای لوبنانی و سوپای پاسدارانی ئێرانەوە لەحەڵەب ئەنجامدراوە، وە نمایشی هیزەکانی جمهوری ئیسلامی و حزوری قاسم سولێیمانی فەرماندەی گشتی سوپای پاسداران لەحەڵەب دەردەکەوێت، لەنفوزی جمهوری ئیسلامی ئێران لە سوریادا بەهەمان شێوەی لەعێراقدا، کەئەمە وادەکات نفوزیان لەیەمەنیش بچێتە سەرەوە.
ئایندەی خەڵکی حەڵەب و موسڵ لەدەورەی چەند ساڵی رابردوودا چۆن بووە، ئەگەر ئازادکەرانی ئەو هێزانەبن کەئیشارەمان پێدا، ئەوا ئایندەی باشتر لەوەی کەتا ئێستا بووە باشتر نابێت، وە تەوازنی

ناوچەکەش لەکێشەی نێوان سعودیەو ئێران، لەسونەو شیعەدا بەجەستەی دەکەنەوە بەرەو هەولومەرجێکی ترو دەورەیەکی تر دەڕوات.

جەنگی حەڵەب و موسڵ و دەورەیەکی نوێی کێشەی بلۆکە جیهانیەکان:

ئەگەر ئەمریکا وەک تاک بلۆک لەگەڵ هاوپەیمانەکانی لەموسڵ بڕیاردەر بوون، ئەوا لە سوریا لەجەنگی حەڵەبدا وانەماوە، روسیاو هاوپەیمانانی هێزن و لەپێشڕەویدان و تەوازن لەبەرژەوەندیانەو هەتا تەمایلی وڵاتانی ناوچەکە روو بە روسیا گۆڕاوە، مەوقعیەتی ئێران لەسوریاو عێراق زۆر چڕتە سەرەوە، دەورو یاریکردنی دوولایەنەی تورکیا لەسوریا و عێراق لەگەڵ ئەمریکاو ئێستا لەگەڵ روسیا، هاوکێشەکان و کێشەکان بۆ دەورەی داهاتوو لەناوچەکەدا دەگۆڕێت و تاسیراتی جیهانیشی دەبێت. ئێستا لەسوریا ئەمریکاو غەرب و هاپەیمانانی دەوری ئۆپۆزسیۆنێکی شکستخواردوو دەبینن، چ غەرب و چ سعودیەو قەتەر ناتوانن ئەم شکستە ئینکاری بکەن، ئەم کاریگەریانە بۆ دەورەی داهاتوو لەوڵاتەکانی تردا تاسیری دەبێت، بەوپێیە دوای جەنگی حەڵەب تاسیراتەکانی لەیەمەن و عێراق بەپێی نفوزو جێگای ئێران کاریگەری دەبێت. بەپێی ئەو رووهێنانەی تورکیا بەرەو روسیاو ئەسەد و ناوەنجیگەریە کە تورکیا لەگەڵ روسیا بۆ رزگارکردنی چەکدرانی ئیسلامی ئۆپۆزسیۆن لەحەڵەب دەیکات، ناوەنجیگەری تورکیای نێوان روسیاو ئۆپۆزسیۆنی سوریا، و قەراری دانیشتنی سێ قۆڵی روسیا، تورکیا وئێران، پێش هەموو شت لەسەر روسیا لەبەرژەوەندی بلۆکی روسیا کاریگەری دەبێت. نیگەرانیەکانی سعودیە و قەتەرو تورکیا لەو وەزعەی سوریا کە لەبەرژەوەندی خۆیان هاوپەیمانە ئیسلامیەکان نیە، بەناچار دەبێ سازانێک لەگەڵ دەسەڵاتی ئەسەد یان روسیادا ئەنجامبدەن، سەرەتاکانی ناچاری سعودیە بۆ ناوەنجیگەری لەگەڵ سوریا بەڕێوەیەو تورکیا ئەوە دەستی پێکردوە.هەلومەرجی ئێستای سوریا ئەوە دەردەخەن کەئایندەی ناوچەکە بەپێی بەرژەوەندی روسیا دەبێ حسابی رێکەوتنی لەسەر بکرێت.

واتە رەوتی روداوەکان لەبەرژەوەندی روسیا دەڕواتە پێشەوە، وە یاریەکانی تورکیا لەنێوان ئەمریکاو روسیادا لەئێستادا، بازرگانیەکانی میسر لەگەڵ روسیادا، هەمووی باڵانس بەلای روسیادا دەشکێتەوە، بەناچار ئەوە تاسیراتی لەسەر پەیەوەندیەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانانی غەربیش دەبێت، ئەمریکاو هاوپەیمانی ناوچەکەش دەبێ، بەپێی تاسیراتی ناوچەیی، بەناچار دەبێ پرۆسەی جەنگیان لەگەڵ داعش هێواش کەنەوە، نەک ئەوەش چاوەڕوانی کۆمەکردنیشی دەکرێت، بەپێی

هەواڵەکان لەناو حکومەتی عێراقیەوە، کۆمەکی تازە گەشتۆتە دەستی داعش لەموسڵ و مقاوەمەتی زیادی کردوە، هەر لەبەر ئەوە دەنگۆی درێژەکێشکانی جەنگی موسڵ لەدەمی لایەنەکانی بەشداربووانی جەنگی موسڵەوە‌ هەیە. لە سوریا بەهۆی جەنگی حەڵەبەوە، هەواڵی جەنگی دژی داعش چۆتە دواوەو داعش لەچەند ناوچە پێشڕەوی کردوە. هەلومەرجی دەخالەتی تورکیاو یاریکردنی دوو لایەنەی تورکیا لەسوریادا، دانیشتنی سێ قۆڵی روسیا، تورکیا و ئێران، وە لەلایەکی ترەوە لەگەڵ ئۆپۆزسیۆن و روسیاو سوپاسی ئەسەددا، خۆئامادەکردنە بۆ دەورەیەکی تر لەئایندەی سوریادا بەپێی بەرژەوەدی خۆیان، کە‌ ئەو هەولومەرجە ناتوانێت ناوچە کوردیەکانی سوریا نەگرێتەوە.

لەکۆتاییدا، دەتوانین بڵێین بەدوای بەرێخستنی جەنگی موسڵدا، جەنگی حەڵەب کۆتایی دەورەیەکە کەئەمریکا ناتوانێت یەکلایەنە لەگەڵ هاوپەیمانەکانیدا بڕیار بدات، دنیای یەک قوتبیەکەی بەخاک سپێراو قوتبی روسیا بەهەمان بەرژەوەندی خۆیەوە لەبەرامبەریدا راوەستاوەو شەریکە بەشێکی بەهێزە بۆ ئەمریکا، ئەمە بەمانای سەرەتای دەورەیەکی نوێیە لەکێشەو دانوسانی هەردوو بلۆکە جیهانیەکەو هاوپەیمانانیان، کەجەنگ و ئاشتیان بەپێی بەژەوەندیە سەرمایەداری و ئیمپریالیستیەکانیان دەبێت. ئەوەی رۆشنە بۆ ئێمە کۆمۆنیستەکان لەژێر سایەی هێزو دەسەڵاتی ئەمریکاو و روسیاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکاندا تروسکاییەک کەبەرژەوەندی خەڵکی کرێکار و بەشمەینەتی تێدا بێت بەدوای جەنگی حەڵەب و موسڵدا بەدیناکرێت، جیا لەئایندەیەکی ترسناکتر، وەناکرێت چاوەڕوانیەکی لەوەزیاتر بکرێت، جەنگی حەڵەب وموسڵ جەنگی دووبلۆکی سەرمایەداری جیهانی جیا بەهاوپەیمانی جیهانی و ناوچەیی جیاوازەوە‌، وەستانەوەیان لەبەرامبەر ئەحزابی ئیسلامی تیرۆریستیدا، ناتوانێت یەک زەڕە لەماهیەتی سیاسەتی کۆنەپەرستی و دژی خەڵکیان بگۆڕێت، هەربۆیە رێگاچارەی خەڵکی کرێکارو بەشمەینەت لەحەڵەب و موسڵ، لە سوریا، عێراق و ناوچەکە لەبەرامبەر بە‌جەنگ و کوشتارو کاولکاری و ئاوارەییان هەر سۆسیالیزمە، ئەم سۆسیالیزمە بەهەموو زەوعفێکی هێزەکەیەوە کەهەیەتی لە چینی کرێکارو کۆمۆنیزمێکی رێکخراوو ئامادە، هەر رێگاچارە لای ئەم هێزەیە. کۆمۆنیستەکان و چینی کرێکار لەم وڵاتانەدا هاوچارەنوسن، چینی کرێکارو زەحمەتکێش و بەرەی ئازیخوازو ئینساندۆست لەژێر هەڕەشەدایە، رێگا چارە بەدەنگهاتنی ئەم رێزە فراوانە ملیۆنیەیە لەگەڵ هاو چارەنوسەکانیان لەناوچەکەدا وبەدەنگهاتن و هاتنەمەیدانی بەرەی ئازادیخوازو ئینساندۆستە لەگەڵیاندا لە ئاستی جیهاندا، کەدەتوانێ رێگا بەو

وەحشیەگەریەی هەردوو بلۆکی ئیمپریالیستی و وڵاتان و ئەحزابی سەرمایەداری و بۆرژوازی بگرێت.

18-12-2016